

A LINGUA DAS BOLBORETAS

José Luis Cuerda, 1999

1669

ESTREA EN NUMAX: 20.01.2026 | V.O. | 97 min

Durante a Segunda República, nunha aldea de Galicia, don Gregorio ensina o pequeno Moncho toda a súa sabedoría e coñecementos de literatura, natureza e a vida en xeral. Porén, a ameaza fascista paira sobre a aldea e sinala o progresista don Gregorio. Guión de Azcona a partir de tres relatos de "Que me queres, amor?" de Manuel Rivas.

A sesión vai ser presentada polo catedrático José Luis Castro de Paz

«Fermosa, humanista, intimista,
poética, costumista e finalmente
estremecedora»

Carlos Boyero, EL MUNDO

Un imparable crescendo

Por José Luis Castro de Paz

No número 39 da revista “Archivos de la Filmoteca”, dedicado monograficamente ao cinema español dos 90, *A lingua das bolboretas* non sae ben parada. Radicalmente á marxe dunhas (supostas) novas miradas a película de José Luis Cuerda encarnaría un representativo caso de anacronismo, de filme fóra de época, último estertor dun “cinema de consenso” no súa máis crepuscular, convencional e acartonada versión.

O noso desacordo con tales afirmacións, en último termo, non provén da particular consideración sobre un filme determinado, senón dun abusivo uso das xeralizacións. Non debe esquecerse, por unha banda que José Luis Cuerda, ademais de venturoso produtor de Alejandro Amenabar, posúe unha moi singular filmografía que conxuga sólidas adaptacións literarias (*El bosque animado*, *La viúda del Capitán Estrada*) con outros títulos que, como *Total* (para TVE), *Amanece que no es poco*, *La marrana* ou *Así en el cielo como en la tierra* acoutan –como escribiu Manuel Vidal Estévez– “un territorio propio absolutamente persoal, en continuidade con determinada herdanza da nosa literatura humorística” que o autor sitúa, moi xustamente, nunha “rica tradición hispana que iría das coplas satíricas medievais a Jardiel Poncela, sen esquecer a Quevedo ou a Ramón Gómez da Serna”.

Non debe ser necesario lembrar que a prestixiosa pluma do seu guionista, Rafael Azcona, atravesa boa parte da historia do cinema español e chega practicamente a personalizar, en filmes escritos con Luis García Berlanga ou Marco Ferreri unha das vetas que máis creativamente soubo reelaborar e transformar “a tradición esperpéntica que se remonta ata as obras de Quevedo ou de Mateo Alemán e cuxa concepción visual valleinclanesca afunde as súas raíces nos carteis de cego, os romances de feira e monicreques”, revitalizando “con nova ferocidade, o humor negro que baña tantas e tantas obras clásicas da literatura e a arte español” (Santos Zunzunegui). En suma, tanto de Cuerda como de Azcona podía fundadamente esperarse algo ben diferente a unha película reaccionaria, acartonada e académica. Levar máis aló esta liña de argumentación suporía pasar por alto o proceso creativo a través do cal tres relatos do escritor coruñés Manuel Rivas que formaban parte do volume “Que me queres, amor?” (“A lingua das bolboretas”, “Un saxo na néboa” e “Carmiña”) ían converterse, grazas ao traballo e ao talento de Azcona, nunha única historia e, posteriormente, nunha película dirixida polo cineasta estremeño.

Os tres relatos elixidos constituían magníficos exemplos da extraordinaria capacidade de Rivas para o conto breve, do seu tenue e evocador lirismo, do súa en extremo melancólica e á vez dura lembranza da postguerra, do seu estilo conciso e exento de verbosidade. (...) Sen dúbida, o maior logro do guión de Azcona consiste en non exceder nunca ese palpitir do miúdo que latexa nos relatos de Rivas, en lograr un “crescendo imparable”, facendo converxer con sutileza, no espazo e no tempo, a dor terrible dos acontecementos que, nos tres relatos, se acha baixo a límpida e emotiva prosa do escritor, de maneira case imperceptible, a partir da simple historia de (a mirada de) un neno, para lograr o que non moitos filmes conseguiron ao referirse a un período tan crucial da nosa historia recente como é o final da II República e o levantamento en armas dos insurrectos fascistas contra o goberno legalmente establecido: dotar a aquel tempo, e por tanto ás súas xentes, ás desigualdades, tamén aos culpables, de densidade e de verdade.

Fragmento de “Generaciones, adaptaciones y dignidades. Sobre *La lengua de las mariposas*” (1999)